

Εθνική Αρχή
Ανώτατης Εκπαίδευσης
Hellenic Authority
for Higher Education

Μαθησιακά αποτελέσματα,
ακαδημαϊκά και επαγγελματικά
προσόντα:
Οι δεξιότητες του μέλλοντος

-
Τάσεις και Προκλήσεις
για την ελληνική ανώτατη εκπαίδευση
(Κείμενο Εργασίας)

Κείμενο Εργασίας

© ΕΘΑΑΕ, 2024

Το παρόν έργο αδειοδοτείται υπό τους όρους της άδειας Creative Commons Αναφορά Δημιουργού – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγα Έργα 4.0.

Για να δείτε αντίγραφο της άδειας αυτής επισκεφτείτε τον ιστότοπο <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

ΕΘΝΙΚΗ ΑΡΧΗ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Αριστείδου 1 & Ευριπίδου 2 - 105 59 Αθήνα

1ος - 4ος όροφος

T: +30 210 9220944 – W: www.ethaae.gr – E: secretariat@ethaae.gr

Συντελεστές

Συγγραφική Ομάδα

Δρ Χριστίνα Μπέστα, Γενική Διευθύντρια

Δρ Λουκάς Ν. Άννινος, Εξωτερικός Συνεργάτης

Ομάδα Γλωσσικής και Τεχνικής επιμέλειας

Γεωργία Κωστοπούλου, ΜΑ, Προϊσταμένη Τμήματος Γραμματειακής Υποστήριξης και Επικοινωνίας

Δρ Νικόλαος Γεωργιάδης, Προϊστάμενος Διεύθυνσης Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεκμηρίωσης

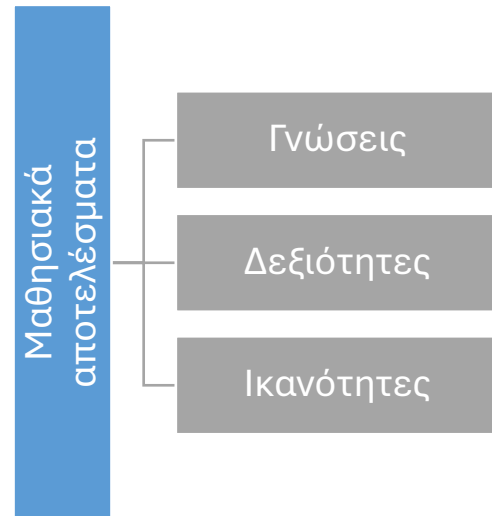
Προτεινόμενος τρόπος αναφοράς:

Μπέστα, Χ., & Άννινος, Λ.Ν. (2024). Μαθησιακά αποτελέσματα, ακαδημαϊκά και επαγγελματικά προσόντα: Οι δεξιότητες του μέλλοντος– Τάσεις και Προκλήσεις για την ελληνική ανώτατη εκπαίδευση (Κείμενο Εργασίας). Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης. Αθήνα.

Το κείμενο εργασίας είναι διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση: www.ethaae.gr

Μαθησιακά αποτελέσματα, ακαδημαϊκά και επαγγελματικά προσόντα: Οι δεξιότητες του μέλλοντος

Κάθε σύστημα και βαθμίδα εκπαίδευσης αποσκοπεί στην επίτευξη *μαθησιακών αποτελεσμάτων*, δηλαδή σε γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, στοιχεία που γνωρίζει, κατανοεί και μπορεί να εφαρμόσει κάποιος μετά την ολοκλήρωση μιας μαθησιακής διαδικασίας. Ειδικότερα, οι *γνώσεις* αφορούν στην κατανόηση δεδομένων, πληροφοριών, γεγονότων, ιδεών και θεωριών (π.χ. γνώση ενός επιστημονικού πεδίου), οι *δεξιότητες* είναι οι δυνατότητες κάποιου να εφαρμόσει τις γνώσεις του σε πρακτικό επίπεδο (π.χ. επίλυση προβλημάτων, άσκηση ηγεσίας, προφορική επικοινωνία) και οι *ικανότητες* αναφέρονται σε προσωπικά χαρακτηριστικά, αξίες ή/και ταλέντα (π.χ. δημιουργικότητα, ανθεκτικότητα σε απρόβλεπτες καταστάσεις) τα οποία συμβάλλουν στην επίτευξη στόχων.

Τα *επικυρωμένα μαθησιακά αποτελέσματα* από έναν αρμόδιο φορέα (π.χ. πανεπιστήμιο, επαγγελματική σχολή) μέσω μιας επίσημης διαδικασίας αξιολόγησης και σε σχέση με θεσμοθετημένα πρότυπα (σε υπερεθνικό, εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο) αποτελούν τα προσόντα. Τα *προσόντα* (ακαδημαϊκά και επαγγελματικά) ορίζονται στη βάση των μαθησιακών αποτελεσμάτων, τα οποία μάλιστα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον διάλογο και την προσπάθεια εναρμόνισης του εκπαιδευτικού συστήματος και των απαιτήσεων της αγοράς εργασίας και της κοινωνίας (CEDEFOP, 2021)¹.

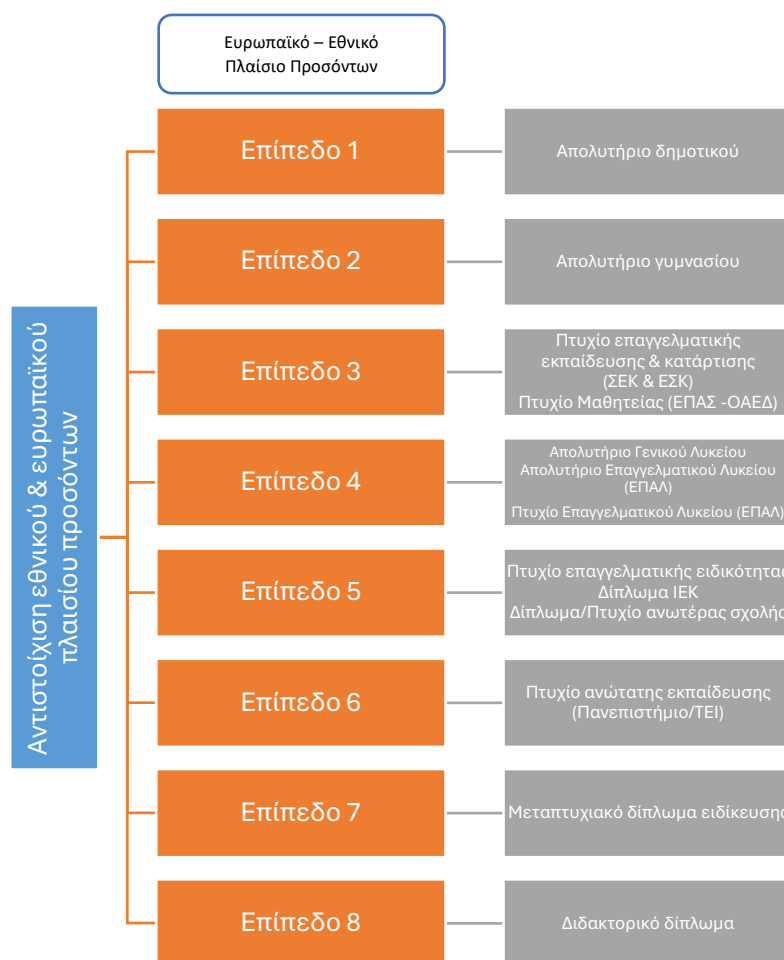
Σε εθνικό επίπεδο διαμορφώνονται εργαλεία (εθνικά πλαίσια προσόντων) τα οποία διασφαλίζουν τη διαφανή περιγραφή και αποτίμηση όλων των απονεμόμενων τίτλων σπουδών (σε όλα τα επίπεδα σπουδών) με βάση προκαθορισμένα κριτήρια (περιγραφικοί δείκτες). Οι περιγραφικοί δείκτες αποτυπώνουν λεκτικά τα αποτελέσματα μάθησης σε κάθε επίπεδο του πλαισίου προσόντων.

Τα *εθνικά πλαίσια προσόντων* ουσιαστικά αποσκοπούν στη σύνδεση εκπαιδευτικού συστήματος και αγοράς εργασίας, αφού κατηγοριοποιούν τα προσόντα σύμφωνα με τους αντίστοιχους περιγραφικούς δείκτες ανά επίπεδο μαθησιακών αποτελεσμάτων. Επίσης, προωθούν την ποιότητα στην εκπαίδευση και παρέχουν μια βάση σύγκρισης προσόντων² (CEDEFOP). Στην Ελλάδα το εθνικό πλαίσιο προσόντων (σε πλήρη εναρμόνιση με το ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων³ από το 2015) κατατάσσει τους τίτλους σπουδών σε οκτώ επίπεδα λαμβάνοντας υπόψη το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα και την αρχική επαγγελματική κατάρτιση (Σχήμα 1).

¹ CEDEFOP (2021). [Review and renewal of qualifications: towards methodologies for analysing and comparing learning outcomes](#). Luxembourg: Publications Office. CEDEFOP research paper, No 82.

² <https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/national-qualifications-framework-nqf>

³ Το *Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων* υιοθετήθηκε το 2008 και οι βασικοί περιγραφικοί δείκτες του, όπως αυτοί διαμορφώθηκαν το 2017, είναι α) οι θεωρητικές ή/και αντικειμενικές γνώσεις, β) οι γνωστικές (λογική, διαίσθηση, δημιουργική σκέψη) και πρακτικές (χειρωνακτική επιδεξιότητα και χρήση μεθόδων, υλικών, εργαλείων) δεξιότητες και γ) η ευθύνη και η αυτονομία (ικανότητα εφαρμογής της γνώσης και των δεξιοτήτων αυτόνομα και με υπεύθυνο τρόπο).

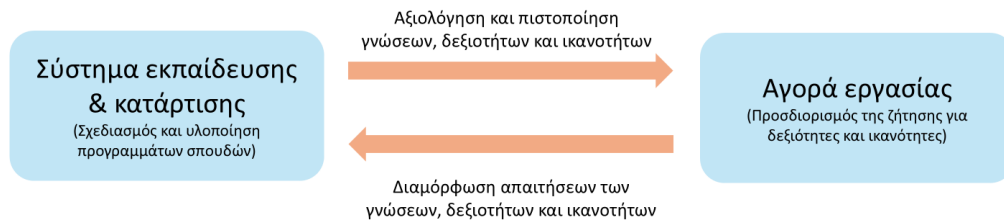

Σχήμα 1. Το ελληνικό εθνικό πλαίσιο προσόντων⁴

Αρμόδιος φορέας είναι ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ), ο οποίος είναι το Εθνικό Σημείο Συντονισμού του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων.

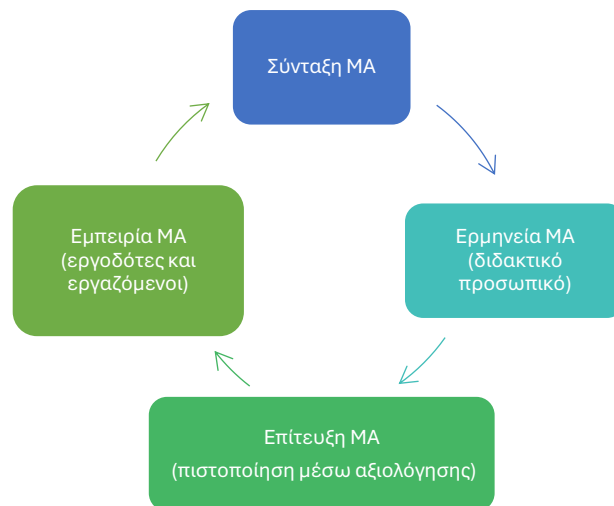
Με δεδομένο ότι το θεμέλιο των προσόντων είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα (ΜΑ), αντιλαμβάνεται κανείς πως ο βαθμός στον οποίο αυτά επιτυγχάνονται, είναι κρίσιμος. Μπορούν, δε, να διατυπώνονται ως στόχοι ή επιδιώξεις, ενώ ο βαθμός επίτευξής τους προκύπτει από αξιολογήσεις στο επίπεδο της εκπαίδευσης αλλά και της αγοράς εργασίας, οι οποίες πρέπει να γίνονται συστηματικά στο πλαίσιο της αλληλεπιδραστικής τους σχέσης (Σχήμα 2).

⁴ <https://www.eoppep.gr/index.php/el/qualification-certificate/national-qualification-framework>

Σχήμα 2. Η αλληλεπιδραστική σχέση συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης και αγοράς εργασίας⁵

Η αντιστοίχιση των προσόντων σε μαθησιακά αποτελέσματα δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μια πρόχειρη διαδικασία. Απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή από κάθε ίδρυμα προκειμένου να διασφαλίζεται η συνέπεια και εναρμόνιση μαθησιακών ενοτήτων στα διαφορετικά επίπεδα σπουδών, στα οποία αυτά διατυπώνονται. Για παράδειγμα, τα μαθησιακά αποτελέσματα μιας συγκεκριμένης ενότητας ενός μαθήματος, πρέπει να εναρμονίζονται με τα συνολικά αποτελέσματα του μαθήματος, της κατεύθυνσης σπουδών (αν υπάρχει), του προσφερόμενου προγράμματος σπουδών.

Σχήμα 3. Ο κύκλος ανάδρασης των μαθησιακών αποτελεσμάτων⁶

Μετά τη διατύπωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων -η οποία δεν θα πρέπει να γίνεται επιφανειακά αλλιώς δεν διασφαλίζεται η προστιθέμενη αξία της εκπαίδευσης για τον απόφοιτο- θα πρέπει να εξασφαλιστεί ότι η ερμηνεία τους από την πλευρά των διδασκόντων είναι η σωστή, δεδομένου πως αυτοί θα κληθούν να τα επιτύχουν και να αξιολογήσουν τον βαθμό επίτευξης τους από τους φοιτητές, π.χ. μέσω επίλυσης προβλημάτων, εξετάσεων, παρουσιάσεων.

Η ανατροφοδότηση, ωστόσο, δεν θα πρέπει να βασίζεται μόνο σε αποτελέσματα των φορέων εκπαίδευσης, κάτι που είναι ιδιαίτερα σημαντικό για το ίδρυμα και την ακαδημαϊκή μονάδα στο πλαίσιο παρακολούθησης των προγραμμάτων σπουδών. Μέρος της ανατροφοδότησης θα πρέπει να βασίζεται και στα αποτελέσματα από έρευνες στην αγορά εργασίας. Αυτές συνήθως επιδιώκουν να καταγράψουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες των εργαζομένων στις θέσεις εργασίας τους. Αν για παράδειγμα διαπιστωθεί πως οι νέοι

⁵ CEDEFOP (2021). [Review and renewal of qualifications: towards methodologies for analysing and comparing learning outcomes](#). Luxembourg: Publications Office. CEDEFOP research paper, No 82.

⁶ Auzinger, M., Broek, S., & Luomi-Messerer, K. (2017). The role of learning outcomes in supporting dialogue between the labour market and education and training: the case of vocational education and training. Final report submitted to Cedefop; 2015-01 29/AO/DSI/IB/Learning outcomes and the labour market/004/15 [unpublished], in CEDEFOP (2021). [Review and renewal of qualifications: towards methodologies for analysing and comparing learning outcomes](#). Luxembourg: Publications Office. CEDEFOP research paper, No 82.

εργαζόμενοι υστερούν σε δεξιότητες κριτικής ανάλυσης, αυτό σημαίνει πως οι φορείς εκπαίδευσης θα πρέπει να επανεξετάσουν τις διδακτικές τους μεθόδους και ενδεχομένως να ενισχύσουν τις δραστηριότητες που απαιτούν από τους φοιτητές τους να προσεγγίζουν κριτικά τη γνώση (π.χ. εφαρμογή προσομοιώσεων για αξιολόγηση λύσεων σε επιχειρηματικά προβλήματα με την ανάλογη τεκμηρίωση) (Σχήμα 3).

Ακόμη και αν παρόμοια προγράμματα σπουδών μπορούν να διαφέρουν από ίδρυμα σε ίδρυμα, όταν αυτά σχεδιάζονται στη βάση προσεκτικά διατυπωμένων μαθησιακών αποτελεσμάτων, προκύπτει μία σειρά από χαρακτηριστικά στη δομή και εφαρμογή του προγράμματος σπουδών, όπως είναι μια συνεπής και σαφής ακολουθία μαθημάτων, η διασφάλιση της φοιτητοκεντρικής προσέγγισης, η ενθάρρυνση της αυτονομίας των φοιτητών στη μαθησιακή διαδικασία, η προαγωγή της συνεργασίας μεταξύ διδασκόντων ή και ενδιαφερομένων μερών κατά τον σχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών, η ενίσχυση της διαρκούς παρακολούθησης και βελτίωσης του προγράμματος σπουδών, σύμφωνα με τις αρχές της ποιότητας και της λογοδοσίας.

Επομένως, τα μαθησιακά αποτελέσματα είναι χρήσιμα για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη: για τους φοιτητές (διευκρινίζεται τι αναμένεται να αντιλαμβάνονται και να γνωρίζουν, τους βοηθούν στην επιλογή κατεύθυνσης σπουδών), τους διδάσκοντες (προσανατολίζουν τη διδασκαλία, την επιλογή μεθόδων και την υποστήριξη των φοιτητών στη μαθησιακή διαδικασία, υποδεικνύουν τι πρέπει να επιτευχθεί και πως πρέπει να αξιολογηθεί), τα ιδρύματα (βοηθούν στον σχεδιασμό και την επικαιροποίηση των προγραμμάτων σπουδών και καθορίζουν τον σκοπό τους, αποτελούν βάση διαλόγου με την αγορά εργασίας και τα ενδιαφερόμενα μέρη και βάση για τη διασφάλιση ποιότητας), τους φορείς αξιολόγησης (προσδιορίζουν τα κριτήρια αξιολόγησης της επίδοσης) και την αγορά εργασίας (εκφράζουν σε μια κοινή γλώσσα τις ανάγκες για δεξιότητες, εξυπηρετούν τον έλεγχο ποιότητας – επιδιωκόμενα και επιτευχθέντα αποτελέσματα) (CEDEFOP, 2021)⁷.

Σχήμα 4. Σύστημα ανάδρασης μαθησιακών αποτελεσμάτων⁸

⁷ CEDEFOP (2021). [Review and renewal of qualifications: towards methodologies for analysing and comparing learning outcomes](#). Luxembourg: Publications Office. CEDEFOP research paper, No 82.

CEDEFOP (2022). [Defining, writing and applying learning outcomes: a European handbook - second edition](#). Luxembourg: Publications Office of the European Union.

⁸ CEDEFOP (2021). Review and renewal of qualifications: towards methodologies for analysing and comparing learning outcomes. Luxembourg: Publications Office. CEDEFOP research paper, No 82.

Συνεπώς, σε εθνικό επίπεδο είναι επιβεβλημένη η ανάπτυξη ενός συστήματος ανάδρασης μαθησιακών αποτελεσμάτων, το οποίο θα περιλαμβάνει αφενός μεν τη διατύπωσή τους και τον καθορισμό κριτηρίων αξιολόγησης και την αντιστοίχισή τους με τα προσόντα και αφετέρου τις διαδικασίες ελέγχου μέσω πρωτογενών και δευτερογενών ερευνών στην αγορά εργασίας, από τις οποίες θα προκύπτουν τα δεδομένα για αλλαγές στα προγράμματα σπουδών και τα μαθησιακά τους αποτελέσματα (Σχήμα 4).

Η επίτευξη, λοιπόν, των μαθησιακών αποτελεσμάτων οδηγεί στην απόκτηση προσόντων τα οποία είναι αποδεικτικά του τι γνωρίζει και τι μπορεί να κάνει κάποιος. Θα πρέπει να αναφερθεί στο σημείο αυτό ότι πλέον συγκεκριμένες δεξιότητες φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη αξία στην αγορά εργασίας από τους παραδοσιακούς τίτλους σπουδών. Δηλαδή, οι εργοδότες τείνουν να προτιμούν υποψήφιους που ξέρουν να κάνουν κάτι καλά και άρα έχουν τη συγκεκριμένη δεξιότητα (η οποία, ωστόσο, μπορεί να αποδεικνύεται και με κάποιο πιστοποιητικό). Αυτό επισημάνθηκε το 2024 στην ετήσια συνάντηση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ στο Davos της Ελβετίας και θεωρείται ως απόρροια των αναγκών της πράσινης μετάβασης και της αλματώδους τεχνολογικής ανάπτυξης⁹.

Η λεγόμενη «οικονομία των δεξιοτήτων» καθιστά πλέον αναγκαία την προετοιμασία του προσωπικού εστιάζοντας στις οριζόντιες δεξιότητες, τη μη γραμμική σταδιοδρομία, τη νοοτροπία προσωπικής αυτο-ανάπτυξης και τη σημασία της τεχνολογίας για την ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού¹⁰. Μάλιστα, η μετάβαση στην οικονομία των δεξιοτήτων φαίνεται πως επιλύει το πρόβλημα εξεύρεσης ανθρώπινων πόρων με συγκεκριμένους τίτλους σπουδών. Παράλληλα, οι φορείς απασχόλησης προχωρούν στη χαρτογράφηση των διαθέσιμων δεξιοτήτων σε οργανωσιακό επίπεδο και του συνδυασμού τους για τη διασφάλιση προστιθέμενης αξίας στο παραγόμενο έργο τους και υιοθετούν προσεγγίσεις πρόσληψης προσωπικού με βάση τις δεξιότητες (Saidov, 2023)¹¹. Η τάση αυτή των επιχειρήσεων να δίνουν μεγαλύτερη σημασία στην εμπειρία και τις δεξιότητες του ατόμου από ό,τι στους τίτλους σπουδών, σημειώνεται πως επιταχύνθηκε από την ύφεση του 2008. Παραδείγματα επιχειρήσεων υπάρχουν πολλά, όπως είναι η Google, η οποία για κάποιες θέσεις δεν απαιτεί τίτλο σπουδών αλλά αξιολογεί τους υποψηφίους με βάση τις δεξιότητες και την εμπειρία τους, και η Ernst & Young (EY), η οποία δίνει στο προσωπικό της πρόσβαση σε διαδικτυακά μαθήματα για να εξασφαλίζει διαρκή μάθηση και ανάπτυξη των δεξιοτήτων του. Επιπλέον, τα αρμόδια στελέχη για τη μάθηση και την ανάπτυξη του προσωπικού εταιριών, όπως των Novartis, IKEA και Nestle, τόνισαν τη σημασία της επιμόρφωσης στην Τεχνητή Νοημοσύνη και τα μεγάλα δεδομένα προβάλλοντας το παράδειγμα μετασχηματισμού της διαδικασίας της μάθησης και της ανάπτυξης του προσωπικού τους μέσω των νέων τεχνολογιών.

Σύμφωνα με μελέτη του ΟΟΣΑ οι κρίσιμες δεξιότητες για το μέλλον χωρίζονται σε τρεις γενικές κατηγορίες:¹²

- Τις γνωστικές και μετα-γνωστικές δεξιότητες (κριτική σκέψη, δημιουργική σκέψη, μάθηση του τρόπου μάθησης, αυτοέλεγχος)
- Τις κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες (ενσυναίσθηση, αυτάρκεια, υπευθυνότητα, συνεργασία)
- Τις πρακτικές και σωματικές δεξιότητες (αξιοποίηση νέων πληροφοριών, χρήση τεχνολογικών συσκευών επικοινωνίας).

Ειδικότερα όμως οι δέκα πιο σημαντικές δεξιότητες για το μέλλον, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, είναι η αναλυτική σκέψη, η δημιουργική σκέψη, η ανθεκτικότητα και η ευελιξία, η παρακίνηση και η αυτογνωσία, η περιέργεια και η δια βίου μάθηση, η γνώση της τεχνολογίας, η αξιοπιστία και η προσοχή

⁹ <https://skillsbar.eu/2024/02/02/the-future-of-work-learning-from-davos-2024-skills-focus/>

¹⁰ The Adecco Group (23 January 2024). Davos 2024: 3 key takeaways for the future of work. <https://www.adecco.com/future-of-work/latest-insights/davos-2024-3-key-takeaways-for-the-future-of-work>

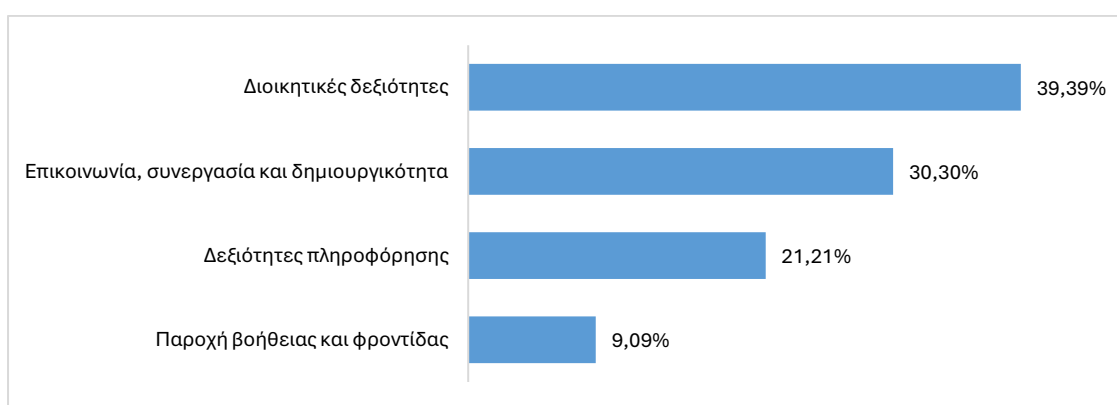
¹¹ Saidov, A. (2023). [The skills economy: What is it and what does it mean for talent?](#). World Economic Forum.

¹² OECD (2019). [Skills for 2030](#).

στη λεπτομέρεια, η ηγεσία και η κοινωνική επιρροή, η ενσυναίσθηση και η ενεργή ακρόαση και ο έλεγχος ποιότητας (WEF, 2023)¹³.

Με βασική επιδίωξη την κινητικότητα του ανθρώπινου δυναμικού στην Ευρώπη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναπτύξει την εφαρμογή Ευρωπαϊκών Δεξιοτήτων, Ικανοτήτων, Προσόντων και Επαγγελμάτων (European Skills, Competences and Occupations-ESCO) η οποία αποτελεί κοινή γλώσσα για τα επαγγέλματα και τις δεξιότητες. Ειδικότερα η ESCO περιγράφει, προσδιορίζει και κατατάσσει επαγγέλματα και δεξιότητες που σχετίζονται με την αγορά εργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση¹⁴.

Έστω, για παράδειγμα, το επάγγελμα του διευθυντή τουριστικής επιχείρησης¹⁵. Ο διευθυντής μιας τουριστικής επιχείρησης είναι αρμόδιος, σύμφωνα με την ESCO, για τη διαχείριση των δραστηριοτήτων της, την επίβλεψη υλοποίησης της στρατηγικής της και τη διοίκηση των πόρων της. Αναμένει λοιπόν κανείς να διαθέτει τις παρακάτω δεξιότητες (Σχήμα 5):

Σχήμα 5. Παράδειγμα επιθυμητών δεξιοτήτων διευθυντών τουριστικών επιχειρήσεων (Πηγή ESCO)

Ειδικότερα, η ESCO κάνει λεπτομερή αναφορά των απαραίτητων δεξιοτήτων που συνδέονται με την άσκηση αρμοδιοτήτων για τους διευθυντές τουριστικών επιχειρήσεων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η διασφάλιση ανταγωνιστικότητας των τιμών, η ανάπτυξη επιχειρηματικών σχέσεων, η διαχείριση προϋπολογισμών, η διοίκηση του προσωπικού, ο συντονισμός εργασιών των τμημάτων της τουριστικής επιχείρησης, η επίλυση προβλημάτων και η κατάρτιση ετήσιου προϋπολογισμού μάρκετινγκ.

Έτσι, η ESCO βοηθά στην κατανόηση α) των γνώσεων και των δεξιοτήτων ανά επάγγελμα, β) των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που αποκτώνται μέσω κάποιου επαγγελματικού προσόντος και γ) των προσόντων που συχνά απαιτούνται για τα άτομα που θέλουν να εργαστούν σε κάποιο επάγγελμα, σύμφωνα με τους εργοδότες.

Η Ελλάδα, σε σύνολο 31 χωρών, βρίσκεται στην 28^η θέση ως προς την ανάπτυξη δεξιοτήτων (η ανάπτυξη των δεξιοτήτων αντιπροσωπεύει όλες τις δραστηριότητες εκπαίδευσης και επιμόρφωσης της χώρας και τα άμεσα αποτελέσματά τους από πλευράς δεξιοτήτων που έχουν αναπτυχθεί), στην 27^η θέση ως προς την ενεργοποίηση δεξιοτήτων (τον βαθμό στον οποίο υπάρχουν και χρησιμοποιούνται οι δεξιότητες στην αγορά εργασίας) και στην 30^η θέση ως προς την εναρμόνιση δεξιοτήτων (τον βαθμό που αξιοποιούνται οι δεξιότητες στην αγορά εργασίας και ταιριάζουν με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας) ενώ συνολικά στον σύνθετο δείκτη European Skills Index καταλαμβάνει την 29^η θέση, επίδοση την οποία κατέχει από το 2017¹⁶. Ιδιαίτερο

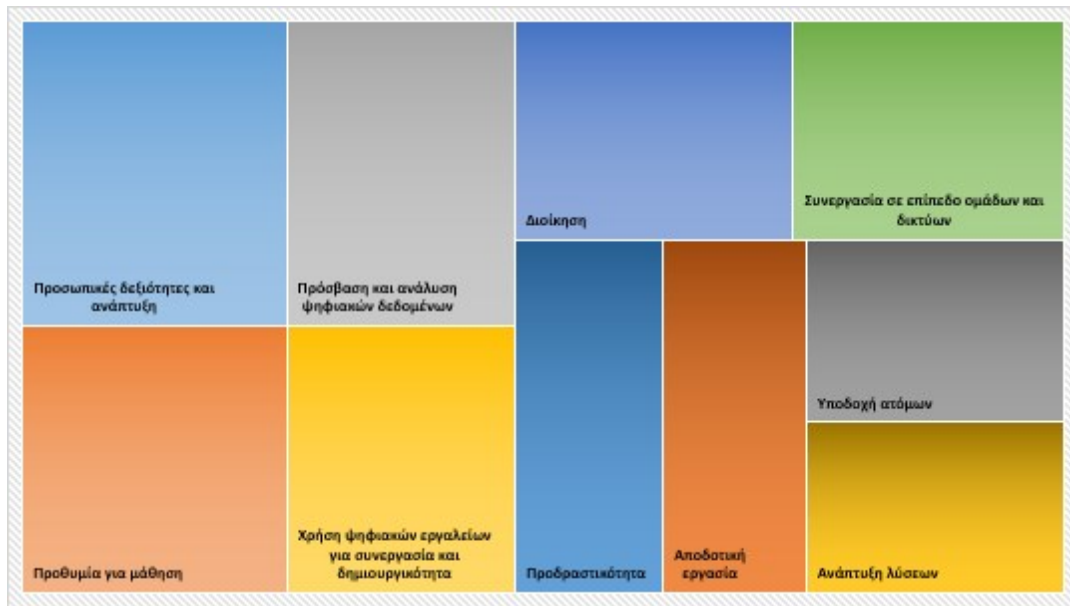
¹³ World Economic Forum (2023). [Future of jobs report 2023](#). Switzerland.

¹⁴ Στη βάση του ESCO περιλαμβάνονται 3.039 επαγγέλματα και 13.939 σχετικές δεξιότητες σε 28 γλώσσες.

¹⁵ <https://esco.ec.europa.eu/el/classification/occupation?uri=http://data.europa.eu/esco/occupation/53cdd34e-22f2-41bd-b3c7-de22bf9bbcae>

¹⁶ [European Skills Index – Greece](#)

ενδιαφέρον παρουσιάζει μελέτη του CEDEFOP σχετικά με τις συχνότερα ζητούμενες δεξιότητες που περιλαμβάνονταν σε διαδικτυακές αγγελίες θέσεων απασχόλησης στην Ελλάδα, το 2023 (Σχήμα 6).

Σχήμα 6. Οι 10 περισσότερο ζητούμενες δεξιότητες σε διαδικτυακές αγγελίες θέσεων εργασίας στην Ελλάδα για το 2023 (ESCO 03)¹⁷

Οι προσωπικές δεξιότητες και η προσωπική ανάπτυξη, η προθυμία για μάθηση, η πρόσβαση και η ανάλυση δεδομένων καθώς και η χρήση ψηφιακών εργαλείων για συνεργασία και δημιουργικότητα είχαν τη μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης. Ακολουθούσαν οι δεξιότητες διοίκησης, προδραστικότητας και αποδοτικής εργασίας, η συνεργασία, η υποδοχή πελατών και η ανάπτυξη λύσεων για επίλυση προβλημάτων.

Αντίστοιχη έρευνα του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ σε διαδικτυακές αγγελίες καταδεικνύει πως τα επαγγέλματα με τον μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης είναι αυτά που σχετίζονται με τα δεδομένα και την Τεχνητή Νοημοσύνη, την πράσινη οικονομία, τη μηχανική και το υπολογιστικό νέφος με ετήσια θετική ανάπτυξη 41%, 35% και 34% αντίστοιχα. Η διττή πράσινη και ψηφιακή μετάβαση συντελούν στη δημιουργία νέων επαγγελμάτων τα οποία απαιτούν συνδυασμό δεξιοτήτων ή και έναν βαθμό ψηφιακής/τεχνικής εξειδίκευσης λόγω της διεύθυνσης της τεχνητής νοημοσύνης σε πλήθος επαγγελματικών τομέων. Επίσης, η πράσινη μετάβαση υποστηρίζεται και αυτή από δεδομένα και τεχνολογικές εφαρμογές. Ωστόσο, υπογραμμίζεται ότι οριζόντιες δεξιότητες όπως η διοίκηση, η ηγεσία, η επικοινωνία θα καθίστανται ολοένα πιο σημαντικές αφού τα στελέχη που θα τις κατέχουν, θα είναι σε θέση να παρακινούν το προσωπικό προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση και θα καλλιεργούν τις συνθήκες για οικολογικές (καθαρές) μεθόδους παραγωγής (World Government Summit, 2022). Η αύξηση του ρυθμού υιοθέτησης τεχνολογικών λύσεων σε διάφορους τομείς και η αυτοματοποίηση δημιουργούν νέες προκλήσεις για τους εργαζόμενους, οι οποίοι θα πρέπει να αναβαθμίσουν τις δεξιότητές τους ή/και να αποκτήσουν νέες¹⁸.

Σε έρευνα του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ, την περίοδο 2022-23, σε επιχειρήσεις σχετικά με τις προτεραιότητες επανακατάρτισης και αναβάθμισης δεξιοτήτων για το χρονικό διάστημα 2023-2027, προέκυψαν τα εξής αποτελέσματα¹⁹ (Πίνακας 1).

¹⁷ <https://www.CEDEFOP.europa.eu/el/tools/skills-intelligence/countries?country=EL#8>

¹⁸ World Economic Forum (2023). [Future of jobs report 2023](#). Switzerland.

¹⁹ Η σπουδαιότητα μιας δεξιότητας προκύπτει αν η επιχείρηση θεωρεί πως η συγκεκριμένη δεξιότητα είναι βασική για ρόλους κλειδιά με σταθερή προοπτική σε έναν οργανισμό.

Η εξέλιξη μιας δεξιότητας προκύπτει από την αναμενόμενη αύξηση ή μείωση χρήσης της δεξιότητας για τους κύριους ρόλους με σταθερή προοπτική σε έναν οργανισμό.

Πίνακας 1. Προτεραιότητες επανακατάρτισης και αναβάθμισης δεξιοτήτων 2023-2027 (Πηγή: WEF)

Κατάταξη δεξιοτήτας για επανακατάρτιση/αναβάθμιση	Δεξιότητα	Επανακατάρτιση	Σπουδαιότητα	Εξέλιξη
1	Αναλυτική σκέψη	48%	68%	72%
2	Δημιουργική σκέψη	42%	56%	73%
3	Τεχνητή Νοημοσύνη και μεγάλα δεδομένα	42%	28%	60%
4	Ηγεσία και κοινωνική επιρροή	40%	39%	53%
5	Ανθεκτικότητα και ευελιξία	32%	50%	66%
6	Περιέργεια και δια βίου μάθηση	29%	46%	67%
7	Τεχνολογικός αλφαριθμητισμός	28%	44%	68%
8	Σχεδιασμός και εμπειρία χρήστη	26%	24%	48%
9	Παρακίνηση και αυτογνωσία	24%	49%	59%
10	Ενσυναίσθηση και ενεργός ακρόαση	24%	42%	52%
11	Διοίκηση ταλέντων	25%	35%	56%
12	Προσανατολισμός στην εξυπηρέτηση και τον πελάτη	24%	33%	55%
13	Περιβαλλοντική διαχείριση	21%	16%	43%
14	Διαχείριση πόρων και λειτουργίες	19%	31%	51%
15	Μάρκετινγκ και μέσα επικοινωνίας	18%	18%	38%
16	Έλεγχος ποιότητας	17%	38%	50%
17	Δίκτυα και κυβερνοασφάλεια	17%	18%	50%
18	Εξάρτηση και προσοχή στη λεπτομέρεια	17%	43%	52%
19	Συστημική σκέψη	15%	36%	60%
20	Προγραμματισμός	13%	19%	39%
21	Διδασκαλία και καθοδήγηση	14%	22%	48%
22	Πολυγλωσσία	11%	23%	38%
23	Χειρονακτική επιδεξιότητα, αντοχή και ακρίβεια	8%	16%	15%
24	Παγκόσμια ιθαγένεια	8%	13%	24%
25	Ανάγνωση, γραφή και μαθηματικά	6%	25%	26%
26	Ικανότητες επεξεργασίας ερεθισμάτων	4%	8%	23%

Οι κορυφαίες δεξιότητες που αποτελούν προτεραιότητα στην ατζέντα επανακατάρτισης και αναβάθμισης δεξιοτήτων των επιχειρήσεων είναι η αναλυτική και η δημιουργική σκέψη, η τεχνητή νοημοσύνη και τα μεγάλα δεδομένα αλλά και η ηγεσία και η κοινωνική επιρροή και η ανθεκτικότητα και η ευελιξία. Τρεις από τις παραπάνω δεξιότητες (η αναλυτική και η δημιουργική σκέψη, η ανθεκτικότητα και ευελιξία) σε συνδυασμό με την παρακίνηση και την αυτογνωσία, την περιέργεια και τη δια βίου μάθηση αποτελούν τις πιο σπουδαίες δεξιότητες για την εκτέλεση των νευραλγικών ρόλων στις επιχειρήσεις. Επιπλέον, η δημιουργική και η αναλυτική σκέψη, ο τεχνολογικός αλφαριθμητισμός, η περιέργεια και η δια βίου μάθηση και η ανθεκτικότητα και η ευελιξία είναι οι δεξιότητες που χρησιμοποιούνται περισσότερο.

Τα αποτελέσματα αυτά φαίνεται να τεκμηριώνουν συμπεράσματα άλλων μελετών για τις δεξιότητες και τα επαγγέλματα του μέλλοντος, όπως είναι τα μεγάλα χάσματα δεξιοτήτων σε συνδυασμό με τις ζητούμενες δεξιότητες από την αγορά εργασίας (κριτική σκέψη, επίλυση προβλημάτων, δεξιότητες διαχείρισης του εαυτού, ενεργός μάθηση, ανθεκτικότητα, αντοχή στο άγχος και ευελιξία, η σημασία της επανακατάρτισης και της απόκτησης δεξιοτήτων, η ενίσχυση της ψηφιοποίησης και η χρήση τεχνολογικών εφαρμογών από το προσωπικό των επιχειρήσεων π.χ. για λόγους επιμόρφωσης²⁰. Ενδεικτικά σε αναφορά του World Government Summit το 2022 καταγράφονται τα οικονομικά και μη οικονομικά οφέλη τα οποία προκύπτουν από την αναβάθμιση δεξιοτήτων για τα άτομα, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία (Πίνακας 2).

Πίνακας 2. Τα οικονομικά και μη οικονομικά οφέλη από την αναβάθμιση δεξιοτήτων²¹

Οικονομικά οφέλη	Μη οικονομικά οφέλη
Άτομα	Άτομα
<ul style="list-style-type: none"> Υψηλότεροι μισθοί Αυξημένη απασχολησιμότητα Μεγαλύτερη οικονομική φιλοδοξία 	<ul style="list-style-type: none"> Βελτιωμένη πνευματική και φυσική υγεία Βελτιωμένο προσδόκιμο ζωής Βελτιωμένη κριτική σκέψη και μειωμένη γνωστική μείωση Αυξημένη εργασιακή ικανοποίηση
Επιχειρήσεις	Επιχειρήσεις
<ul style="list-style-type: none"> Αυξημένη παραγωγικότητα Βελτιωμένη πρόσληψη και διατήρηση ταλέντων Μεγαλύτερη καινοτομία και ψηφιακός μετασχηματισμός Πιο ανθεκτικό προσωπικό 	<ul style="list-style-type: none"> Μεγαλύτερη συμμετοχή προσωπικού Ισχυρότερη οργανωσιακή κουλτούρα Μεγαλύτερη αισιοδοξία και παρακίνηση Περισσότερη συνεργασία
Κοινωνία	Κοινωνία
<ul style="list-style-type: none"> Υψηλότερη απασχόληση Μεγαλύτερη οικονομική εκροή/εισόδημα Διεθνής ανταγωνιστικότητα Αυξημένα έσοδα από φόρους 	<ul style="list-style-type: none"> Μειωμένη παραβατική συμπεριφορά Μειωμένη ανισότητα και φτώχεια Βελτιωμένη πολιτική συμμετοχή Ισχυρότερες κοινότητες

Τέλος, στην Ελλάδα, με δεδομένο το χρόνιο πρόβλημα αναντιστοιχίας δεξιοτήτων, την ανάγκη υποστήριξης από το κράτος της αναβάθμισης δεξιοτήτων και των αλλαγών στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθίστανται εμφανή τα οφέλη από την ανάπτυξη μηχανισμού ιχνηλάτησης αποφοίτων σε εθνικό επίπεδο, την ενημέρωση της βάσης του ΕΟΠΠΕΠ με όλα τα επαγγελματικά προσόντα και του αντίστοιχου μητρώου ESCO της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και από την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού συστήματος παρακολούθησης δεξιοτήτων ανά επάγγελμα και κλάδο με δυνατότητα πρόβλεψης της εξέλιξής τους συνδυάζοντας πολλαπλά κριτήρια και πηγές δεδομένων.

Όλα τα προαναφερθέντα σε συνδυασμό με τα εφαρμοζόμενα πρότυπα πιστοποίησης ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών που έχει αναπτύξει η ΕΘΑΑΕ²² και ειδικά ως προς την απαίτηση για τον σχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών (όπου αναφέρεται πως κατά τον σχεδιασμό καθορίζονται οι στόχοι, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και οι προοπτικές απασχόλησης και κατά την εφαρμογή πρέπει να αξιολογείται ο βαθμός επίτευξης των αποτελεσμάτων) είναι δυνατό να συμβάλουν σε ένα αποτελεσματικό σύστημα ανάδρασης μαθησιακών αποτελεσμάτων με σημαντικά οφέλη για τα πανεπιστήμια και την ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας.

²⁰ ΕΘΑΑΕ (2021). [Μελέτη για την απασχόληση των αποφοίτων της ανώτατης εκπαίδευσης](#). Αθήνα.

²¹ World Government Summit (2022). [Unleashing the skills economy](#). Report.

²² Σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα και τις Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διασφάλιση Ποιότητας στον ΕΧΑΕ (ESG 2015).

Βιβλιογραφικές αναφορές

Auzinger, M., Broek, S., & Luomi-Messerer, K. (2017). The role of learning outcomes in supporting dialogue between the labour market and education and training: the case of vocational education and training. Final report submitted to Cedefop; 2015-01 29/AO/DSI/JP/Learning outcomes and the labour market/004/15 [unpublished], in CEDEFOP (2021). [Review and renewal of qualifications: towards methodologies for analysing and comparing learning outcomes](#). Luxembourg: Publications Office. CEDEFOP research paper, No 82.

CEDEFOP (2021). [Review and renewal of qualifications: towards methodologies for analysing and comparing learning outcomes](#). Luxembourg: Publications Office. CEDEFOP research paper, No 82.

CEDEFOP (2022). [Defining, writing and applying learning outcomes: a European handbook - second edition](#). Luxembourg: Publications Office of the European Union.

The Adecco Group (23 January 2024). Davos 2024: 3 key takeaways for the future of work. <https://www.adecgroup.com/future-of-work/latest-insights/davos-2024-3-key-takeaways-for-the-future-of-work>

[European Skills Index – Greece](#)

OECD (2019). [Skills for 2030](#).

Saidov, A. (2023). [The skills economy: What is it and what does it mean for talent?](#). World Economic Forum.

Waters, M. (2024, 2 February). The Future of Work: learning from Davos 2024 skills focus. <https://skillsbar.eu/2024/02/02/the-future-of-work-learning-from-davos-2024-skills-focus/>

World Economic Forum (2023). [Future of jobs report 2023](#). Switzerland.

World Government Summit (2022). [Unleashing the skills economy](#). Report.

ΕΘΑΑΕ (2021). [Μελέτη για την απασχόληση των αποφοίτων της ανώτατης εκπαίδευσης](#). Αθήνα.

**Εθνική Αρχή
Ανώτατης Εκπαίδευσης**
Hellenic Authority
for Higher Education

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
**Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή**